

dr hab. Paweł Lubiewski, prof. WSPol

Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie

DOI: 10.5604/01.3001.0014.3025

Bezpieczeństwo państwa w ujęciu systemowym

Abstrakt

Niniejsze rozważania poświęcone zostały fundamentalnym kwestiom bezpośrednio wiążącym się z funkcjonowaniem współczesnego państwa, a więc bezpieczeństwu i nierozłącznemu z nim pojęciu zagrożenia, a także potencjałowi państwa w tym zakresie ujętym w ramach systemu bezpieczeństwa. Z racji ram edytorskich możliwe było jedynie ogólne zasygnalizowanie problemu, choć pozwoliło ono na zamierzone zasygnalizowanie w wyraźny sposób jego najistotniejszych aspektów. Zawilość problematyki funkcjonowania współczesnego państwa w niezwykle skomplikowanym międzynarodowym środowisku bezpieczeństwa wciąż nie daje możliwości precyzyjnego określenia ram pojęciowych terminu bezpieczeństwo państwa. Wydaje się, że właściwość ta raczej nie ulegnie zmianie w dającej się przewidzieć przyszłości, zważywszy na rosnącą w czasie złożoność relacji społecznych nie tylko w obszarze pojedynczego państwa, ale także w kontekście globalnym na płaszczyźnie międzynarodowej. Bez wątpienia wpływać to będzie na coraz wyższy poziom złożoności konstrukcji systemu bezpieczeństwa państwa. Chociażby z tych powodów problematyka bezpieczeństwa państwa oraz przypisanych mu zasobów, procedur i instrumentów ich realizacji w postaci systemu bezpieczeństwa państwa, wymaga ciągłych analiz.

Słowa kluczowe: państwo, bezpieczeństwo, zagrożenie, system, system bezpieczeństwa, bezpieczeństwo państwa

Przyjęty: 11.05.2020; Zrecenzowany: 15.06.2020; Zatwierdzony: 15.06.2020

State Security in the Systemic Aspect

Abstract

These considerations have been devoted to fundamental issues directly related to the functioning of the modern state, i.e. security and the inseparable threat concept, as well as the state's potential in this respect comprised by the security system. Due to the editorial framework, only

a general signaling of the problem was possible, although it allowed the intentional signaling of its most important aspects. The complexity of the problems related to the functioning of the modern state in an extremely complicated international security environment still does not allow the possibility to precisely define the conceptual framework of the term state security. It seems that this quality is unlikely to change in the foreseeable future given the increasing complexity of social relations over time, not only in the area of a single country, but also in a global context at an international level. This will undoubtedly affect the increasingly high level of complexity in the formation of the state security system. Among others for these reasons constant analyses are required by the issue of state security and the resources, procedures and instruments assigned to it, in the form of a state security system.

Keywords: state, security, threat, system, security system, state security

Received: 11.05.2020; Reviewed: 15.06.2020; Accepted: 15.06.2020

Безпека держави в системному підході

Анотація

Опрацювання присвячено фундаментальним питанням, безпосередньо пов'язаним з функціонуванням сучасної держави, тобто безпеці та спорідненому понятті загрози, а також потенціалу держави в цьому відношенні, включеному в систему безпеки. З погляду на редакційні рамки, вдалося лише в загальному накреслити проблему, хоча це дозволило виразно окреслити її найважливіші аспекти. Складність проблематики функціонування сучасної держави в надзвичайно складному міжнародному середовищі безпеки все ще не дає можливості точно визначити концептуальні рамки безпеки держави. Здається, що ця властивість навряд чи зміниться в осяжному майбутньому, враховуючи зростаючу з часом складність суспільних відносин не тільки в рамках однієї країни, але і в глобальному контексті на міжнародному рівні. Це, безсумнівно, вплине на вищий рівень складності конструкції системи безпеки держави. Навіть з цих причин, питання безпеки держави та пов'язаних з нею ресурсів, процедур та інструментів у формі системи безпеки держави потребує постійного аналізу.

Ключові слова: держава, безпека, загроза, система, система безпеки, безпека держави

Прийнятий: 11.05.2020; Рецензованої: 15.06.2020; Затверджений: 15.06.2020

1. Wprowadzenie

Bezpieczeństwo jest określane i pojmowane w różny sposób [1]. Stanowi bez wątpienia wartość niemożliwą do przecenienia zarówno dla jednostki, narodu oraz dla państwa. Wzrost poziomu zagrożeń oraz coraz powszechniejsza świadomość tego stanowi zmianę poczucia bezpieczeństwa na różnych obszarach, począwszy od skali lokalnej, a na globalnej skończywszy. Kształtowanie polityki i rozwijanie metod zarządzania w zakresie bezpieczeństwa narodowego to jedno z najważniejszych wyzwań, przed jakimi staje współczesne państwo [2, s. 5]. Również dla Rzeczypospolitej Polskiej naczelnym interesem jest bezpieczeństwo narodowe. By państwo mogło go zagwarantować, a przynajmniej podjąć realne próby jego zagwarantowania przy pojawiających się ciągle nowych zagrożeniach charakteryzujących się dużą dynamiką zmian, niezbędny jest zintegrowany system, który sprosta tym wyzwaniom [3, s. 53]. Tym samym pojawiło się w rozważaniach nowe pojęcie, którym jest „system”.

W najprostszym ujęciu termin system, z języka greckiego *systema*, to nic innego jak rzecz złożona, która może być obiektem zarówno fizycznym, namacalnym, jak i abstrakcyjnym. W obiektach tych można wyróżnić zespoły elementów wzajemnie ze sobą powiązanych w swego rodzaju układy, które jako całość pełnią określoną funkcję nadrzędną lub zbiór funkcji [4].

2. System bezpieczeństwa

Według *Słownika języka polskiego* termin „system” oznacza [5, s. 339]:

- układ elementów mających określoną strukturę i stanowiący logicznie uporządkowaną całość;
- zespół m.in. wielu urządzeń, dróg, przewodów stanowiących pewien zbiór i funkcjonujących jako całość;
- narządy lub inne elementy żywego organizmu pełniące wspólnie określone funkcje;
- określony sposób wykonywania jakiejś czynności lub zasady organizacji czegoś;
- uporządkowany zbiór twierdzeń i poglądów, tworzących jakąś teorię;
- forma ustroju państwowego;
- zespół skał powstałych w ciągu jednego okresu geologicznego;
- całościowy i uporządkowany zbiór zadań połączonych ze sobą stosunkami logicznego wynikania.

W opracowaniach naukowych pojęcie to interpretowane jest podobnie, a mianowicie:

- „skoordynowany układ elementów, zbiór tworzący pewną całość uwarunkowaną stałym, logicznym uporządkowaniem jego całości” [6, s. 387];
- „całościowy i uporządkowany zespół zadań połączonych ze sobą stosunkami logicznego wnikania” [7, s. 1065].

Najbardziej przekonującą definicję znaczenia interesującego terminu znaleźć można w opracowaniu encyklopedycznym, które wyjaśnia znaczenie „systemu” jako zbioru wzajemnie powiązanych elementów, wyodrębnionych z otoczenia ze względu na te powiązania, przy czym powiązania (relacje) między elementami systemu tworzą jego strukturę, oraz jako zespół sposobów (metod) działania, wykonywania złożonych czynności, a także całokształt zasad organizacji, ogół norm i reguł obowiązujących w danej dziedzinie [8, s. 152].

I tu powstaje pytanie: czym jest system bezpieczeństwa państwa? Poszukiwania odpowiedzi należy rozpocząć od odpowiedzi na pytanie bardziej ogólne, a mianowicie: co to jest system bezpieczeństwa?

Roman Kulczycki uważał, że system bezpieczeństwa jest zbiorem względnie odosobnionych, ale organizacyjnie, funkcjonalnie oraz merytorycznie i prawnie powiązanych we wspólną całość podsystemów dysponujących potencjałami zdolnymi do przeciwstawienia się zagrożeniom, zapewniającym trwałą, zrównoważony i bezpieczny rozwój [9, s. 14].

3. Państwo, bezpieczeństwo, system bezpieczeństwa państwa

Czym zatem jest system bezpieczeństwa państwa? Dojść do odpowiedzi na tak sformułowane pytanie można poprzez przedstawienie definicji państwa i bezpieczeństwa państwa.

Rozwiązaniu problemów odzwierciedlonych w powyższym pytaniu nie pomaga to, że „w rzeczywistości obserwuje się brak powszechnie akceptowanych definicji dotyczących sfery bezpieczeństwa. Powoduje to, że różne podmioty podchodzą wybiórczo (selektywnie) do tego zagadnienia. Inaczej postrzegają i interpretują bezpieczeństwo prawnicy, (...) żołnierze i funkcjonariusze instytucji odpowiedzialnych za bezpieczeństwo, obywatele – podatnicy” [10, s. 14]. Mimo wszystko należy się zmierzyć z poszukiwaniem właściwej odpowiedzi.

Jan Jakub Rousseau uważał, że ideą powstania państwa jest znalezienie formy stowarzyszenia, która „by broniła i chroniła całą wspólną siłą osobę i dobra każdego

członka i dzięki której każdy, łącząc się ze wszystkimi, słuchałby jednak tylko siebie i pozostał wolny jak przedtem” [11, s. 21].

Z kolei Georg Wilhelm Friedrich Hegel uważał państwo za organizm, w którym „jednostka posiada wolność i korzysta z niej, ale tylko o tyle, o ile stanowi częśćkę świadomości, wiary i woli ogółu” [12, s. 57].

Cechą charakterystyczną współczesnych społeczności jest funkcjonowanie dobrowolnych bądź przymusowych powiązań jej członków, ponieważ „każda jednostka stara się strzec, ile może, swych własnych dóbr i ochraniać je przed wszelką szkodą. Ale zdana na własne siły, nie byłaby w stanie trzymać nad nimi straży bez przerwy. (...) Człowiek chroni swe dobra przed niebezpieczeństwem, gdy stwarza swym działaniem taki stan rzeczy, że albo zgoła nie może zniszczyć tego dobra żadne działanie szkodliwe czy wręcz rozmyślnie nieprzyjazne; albo że jest to poważnie utrudnione” [13, ss. 80, 83].

Kontynuując, należy zauważyć za Bernardem Wiśniewskim, że wspólnym dobrem dla społeczeństwa postrzeganego w kategorii elementu państwa jest gotowość do przeciwdziałania zagrożeniom i likwidowania skutków ich wystąpienia w celu zapewnienia swobodnego bytu i możliwości rozwoju. Pozostaje to w ścisłym związku z zabiegami o bezpieczeństwo państwa, co wiąże się natomiast z troską o zaspokajanie potrzeb i dóbr powszechnych [14, s. 37].

Te wybiórczo przedstawione poglądy odegrały znaczącą rolę we współczesnym postrzeganiu państwa. Istotę państwa oddaje stanowisko Krzysztofa Lorantego, uważającego, że „państwo ze swej natury jest społecznością opartą na prawie, które powinno jednak respektować wolność człowieka i wymogi demokracji. Obowiązujące prawo należy egzekwować, korzystając nawet ze środków przymusu. Państwo nie może więc jedynie apelować do dobrej woli obywateli (jak w przypadku koncepcji Rousseau), lecz musi mieć do dyspozycji instrumenty jurydyczno-organizacyjne. Przyjęte prawa obowiązują zarówno obywateli, jak i elity kierujące państwem” [15, s. 12].

W tym momencie należy zauważyć, że do zasadniczych atrybutów państwa należą:

- ustrój – system sprawowania władzy;
- terytorium;
- suwerenność;
- obywatele.

Państwo, jako organizacja, pełni rolę gwaranta bezpieczeństwa poprzez realizację przyjętych celów strategicznych i wynikających z nich zadań [16, s. 7]. Zadania te dotyczą „wszechstronnego i niezakłóconego rozwoju, co w konsekwencji umożliwi

zaspokojenie egzystencjalnych i behawioralnych potrzeb społeczeństwa. Państwo to przede wszystkim organizm społeczny funkcjonujący na danym obszarze” [17].

Reasumując, uprawnione wydaje się zdefiniowanie państwa jako organizacji politycznej obejmującej terytorium wraz z zamieszkałą na nim ludnością oraz władzą suwerenną nad tą ludnością i tym terytorium [18, s. 148]. W kontekście powyższego istotne jest to, że „wszystkie wymienione czynniki podlegają historycznym przemianom, zarówno w aspekcie jego władzy, która ewaluuje od monarchii, poprzez arystokrację – oligarchię do demokracji. Również terytorium zmienia się często w wyniku wojen i układów. Podobnie zmianom tym podlega społeczeństwo, które może przechodzić od jednego państwa do drugiego w wyniku dobrowolnych lub narzucanych układów (...). Wszystkie czynniki sprawcze ostatecznie są przyporządkowane celowi państwa, jakim jest dobro jego obywateli i bezpieczeństwo ich życiowych działań” [19, s. 10].

Współczesne państwo realizuje kilka funkcji [20, s. 72], tj.:

- funkcja zewnętrzna polegająca na utrzymywaniu stosunków z innymi podmiotami prawa międzynarodowego;
- funkcja wewnętrzna sprowadzająca się do zapewnienia bezpieczeństwa wewnątrz państwa;
- funkcja gospodarczo-organizatorska związana z prowadzeniem przez państwo polityki gospodarczej;
- funkcja socjalna polegająca na zapewnieniu ludności minimum egzystencji;
- funkcja kulturalna związana z zapewnieniem dostępu do dóbr kultury;
- funkcja edukacyjna związana z umożliwieniem dostępu do edukacji;
- funkcja ochrony zdrowia polegająca na zapewnieniu odpowiedniej liczby placówek opieki zdrowotnej;
- funkcja ochrony środowiska, której istotą jest stworzenie podstaw do zapobiegania degradacji i zachowania istniejącego stanu środowiska naturalnego.

Po prezentacji rozważań o państwie należy dokonać przeglądu definicji bezpieczeństwa i na tej podstawie wypracować konkluzje.

Jerzy Stańczyk rozumie bezpieczeństwo jako „stan niezagrożenia, spokoju; stan i poczucie pewności, wolności od zagrożeń; wolność od strachu lub ataku; przeciwieństwo niebezpieczeństwa; poczucie zagrożenia ze strony niestabilnego porządku, w którym żyjemy; swoboda działania, której nie towarzyszy poczucie zagrożenia, a więc i stan umysłu, który determinowany jest przez określoną formę porządku międzynarodowego; warunek przetrwania; rozumny standard życia” [21, s. 23].

Tadeusz Jemioło pisał, że w wielu „opracowaniach z obszaru nauk społecznych przedstawia się bezpieczeństwo jako zdolność przetrwania, niezależność, tożsamość

czy też pewność rozwoju. W analizach dotyczących bezpieczeństwa rozpatruje się występowanie dwóch zjawisk negatywnie wartościowanych, do których zalicza się wyzwania i zagrożenia. Przez wyzwania rozumie się pojawienie nowych sytuacji, w których występują niezbywalne potrzeby wymagające sformułowania odpowiedzi i podjęcie stosownych działań przez państwo w celu zapewnienia określonego stanu bezpieczeństwa. nierozwiązane wyzwania mogą dopiero przekształcić się w zagrożenia dla bezpieczeństwa państwa. Dlatego też w badaniach dotyczących bezpieczeństwa należy dążyć do wyraźnego rozróżniania wyzwań i zagrożeń, co często nie znajduje odzwierciedlenia w licznych analizach dotyczących zwłaszcza bezpieczeństwa międzynarodowego” [22, s. 15–16].

Najczęściej stosowany podział bezpieczeństwa pozwala wyodrębnić dwa jego wymiary [23, s. 57], tj.:

- personalny, w którym bezpieczeństwo ma charakter bezpośredni, to jest indywidualny, jednostkowy i osobowościowy;
- strukturalny, w którym bezpieczeństwo ma charakter pośredni, to jest społeczny i globalny (bezpieczeństwo jest realizowane w ramach struktur społecznych i państwowych).

Nieco inny podział stosowany zarówno w teorii, jak i w praktyce proponuje ceniony teoretyk bezpieczeństwa Ryszard Zięba. Podział ten dokonywany jest według takich kryteriów, jak [24, s. 9]:

- podmiotowe: bezpieczeństwo narodowe i bezpieczeństwo międzynarodowe;
- przedmiotowe: bezpieczeństwo polityczne, bezpieczeństwo wojskowe, gospodarcze, bezpieczeństwo społeczne, bezpieczeństwo kulturowe, bezpieczeństwo ideologiczne, bezpieczeństwo ekologiczne, bezpieczeństwo informacyjne;
- przestrzenne: bezpieczeństwo personalne osób, bezpieczeństwo lokalne (państwo-narodowe), bezpieczeństwo subregionalne, bezpieczeństwo regionalne (koalicyjne), bezpieczeństwo ponadregionalne i bezpieczeństwo globalne (uniwersalne);
- czas: stan bezpieczeństwa i proces bezpieczeństwa;
- sposób organizowania: bezpieczeństwo indywidualne, bezpieczeństwo kooperacyjne, bezpieczeństwo zbiorowe.

Istotne dla przedmiotu rozważań jest stanowisko Waldemara Kitlera, który uważa, że uniwersalne rozumienie bezpieczeństwa w ujęciu podmiotowym dotyczy [25, s. 30–32]:

- człowieka (jako jednostki) posiadającego system właściwych sobie wartości, które z jego punktu widzenia wymagają stosownego zabezpieczenia, ochrony i obrony;
- grup ludzi (grup społecznych) sformalizowanych (rodzina) oraz niesformalizowanych (grupy etniczne, narodowościowe, wspólnoty religijne i wyznaniowe), lecz

mających na ogół wspólne potrzeby godne ochrony (obyczaje, normy społeczne, wierzenia), o różnej skali wielkości;

- różnych organizacji tworzonych przez ludzi działających na rynku (przedsiębiorcy), w sferze polityki lub innych formach aktywności społecznej (np.: partie polityczne, organizacje społeczne);
- sformalizowanych i terytorialnie rozpoznawalnych struktur kierujących się określonymi normami prawnymi, jak: gmina, powiat, województwo i przede wszystkim państwo, a nawet grupa państw.

W kontekście rozważań odnoszących się do bezpieczeństwa należy przyjąć, że w znaczeniu ogólnospołecznym „obejmuje zaspokojenie potrzeb: istnienia, przetrwania, pewności, stabilności, całości, tożsamości (identyczności), niezależności, ochrony poziomu i jakości życia” [26, s. 24–25] w skali mikro – człowieka, a w skali makro społeczeństwa.

Zagrożenie jest antonimem bezpieczeństwa [27, s. 8], które w *Słowniku języka polskiego* określane jest jako stan niezagrożenia, spokoju, pewności [28, s. 54–56].

Wszechobecność zagrożeń sprawia, że dziś „znajdujemy się między młotem a kowadłem – z jednej strony czujemy bezradność wobec wielu zagrożeń: ewentualnych aktów terroryzmu, przestępczości, kataklizmów, chorób, a z drugiej zdajemy sobie sprawę, że wiele zależy od nas, od naszych zachowań i działań. Nie chcemy akceptować niepewności i nieuchronności zdarzeń, wolimy wierzyć, że mamy kontrolę nad naszym życiem. Bezpieczeństwo wraz ze zdrowiem to wartości, które ludzie akceptują *en masse*” [29, s. 147].

W języku potocznym termin „zagrożenie” jest „intuicyjnie zrozumiały i związany z obawą człowieka dotyczącą utraty wartości, takich jak: zdrowie, życie, swoboda, wolność czy dobra materialne [30, s. 3]. Jednakże w literaturze przedmiotu różne źródła różnie definiują ten termin” [31, s. 17].

Podjęwając próbę uporządkowania rozważań na temat tego, czym jest zagrożenie, należy w pierwszej kolejności odwołać się do *Słownika języka polskiego*, który określa je jako sytuację lub stan, które komuś zagrażają lub w których ktoś czuje się zagrożony, także: ktoś, kto stwarza taką sytuację [32, s. 31].

W *Małym słowniku języka polskiego* słowo „zagrozić” tłumaczone jest jako zapowiedzieć coś pod groźbą, stwarzać stan niebezpieczeństwa, stawać się groźnym, niebezpiecznym dla kogoś [33, s. 147]. Wychodząc z powyżej przedstawionych w sposób lapidarny definicji, należy sięgnąć po nieco szerszy zakres interpretowania tego pojęcia, uwzględniając terminy pozostające z nim w ścisłym związku, takie jak wyzwanie i ryzyko [34, s. 965].

Wnioski z przytoczonych powyżej definicji pozwalają na stwierdzenie, że wszelkie czynności podejmowane w celu poszukiwania potencjalnych zagrożeń, a następnie przeciwdziałanie nim stanowią połowiczne podejście do kształtowania bezpieczeństwa. Należy podkreślić, że tak samo ważne jest rozpoznawanie pojawiających się szans, z których należy korzystać, jak i prawidłowa identyfikacja wyzwań, które należy podejmować [35, s. 239–253].

Z punktu widzenia państwa ważne jest to, że bezpieczeństwo państwa [36, s. 78] związane jest z pojęciem interesu narodowego [37, s. 51–60], pozostającego w ścisłym związku z tym, że „bez względu na epokę i ustrój zachowaniem państwa na arenie międzynarodowej rządzą dwa motywy pierwotne, które odzwierciedlają fundamentalne interesy narodowe. Pierwszym jest woła przetrwania, a więc zachowanie własnej egzystencji i – w różnym zresztą stopniu – tożsamości, co w odniesieniu do narodu ukształtowanego w państwo, oznacza zabezpieczenie suwerenności i integralności terytorialnej, a współcześnie także coraz częściej ustroju politycznego i społeczno-gospodarczego oraz w pewnym przynajmniej zakresie wartości cywilizacyjnych” [38, s. 8].

Reasumując, można stwierdzić, że bezpieczeństwo państwa jest „konsekwencją natury świata, jego historii i różnorodnych tradycji wokół miejsca zamieszkiwania Polaków, życia sąsiedzkich nam społeczeństw, rozmiaru i charakteru wyzwań i zagrożeń oraz stanu rozwoju cywilizacyjnego (...) państwowości, a także potencjalnych i faktycznych możliwości instytucji bezpieczeństwa międzynarodowego. Jest tak dlatego, ponieważ (...) zmienność, nieprzewidywalność i zaskoczenie [39, s. 230] powoduje zmiany nieprawdopodobne do przewidzenia” [40, s. 8].

Uwzględniając powyższe oraz rozważania dotyczące teoretycznych aspektów systemu, można uznać, że system bezpieczeństwa państwa stanowią wszystkie, wzajemnie powiązane funkcjonalnie, siły i środki realizujące zadania w zakresie bezpieczeństwa, odpowiednio do tych zadań zorganizowane, utrzymywane i przygotowywane [41, s. 17]. Państwo organizuje i utrzymuje system bezpieczeństwa, kierując się obowiązującym prawem oraz w zgodzie z potrzebami, w tym zwłaszcza wymaganiami jakościowymi, a także możliwościami społeczno-ekonomicznymi kraju [42, s. 28].

4. Podsumowanie

Bezpieczeństwo zajmuje należne miejsce w grupie dóbr uniwersalnych, obok takich pojęć jak: dobro, prawda, sprawiedliwość [43, s. 17].

Bezpieczeństwo jest czymś, czego nie da się zmierzyć, w przeciwieństwie do zagrożeń, których poziom można i należy poddawać wartościowaniu [44, s. 9].

Bezpieczeństwo państwa nie jest kategorią dającą się jednoznacznie zdefiniować, co jest konsekwencją nie tyle braku powszechnie akceptowanej definicji państwa, ile różnic w postrzeganiu bezpieczeństwa. Można jednak przyjąć, że w najogólniejszym znaczeniu związane jest z eliminacją zagrożeń w celu tworzenia podstaw do niezagrażonej egzystencji ludności i rozwoju państwa [45, s. 47]. Ważne jest również to, że bezpieczeństwo jest wartością istotną dla jednostki i społeczeństwa.

Można je określić jako zdolność państwa do ochrony i obrony uznawanych powszechnie wartości w celu przetrwania państwa, zabezpieczenie jego integralności terytorialnej, suwerenności oraz zachowania egzystencji ludności [46, s. 18–19].

Bibliografia

- [1] Zięba R., *Pojęcia i istota bezpieczeństwa państwa w stosunkach międzynarodowych*, „Sprawy Międzynarodowe” 1989, nr 10.
- [2] Mariański A., Włodarczyk M., *Wstęp* [w:] Sułkowski Ł., Mariański A. (red.), *Zarządzanie bezpieczeństwem narodowym*, „Przedsiębiorczość i Zarządzanie” 2009, t. X, z. 3.
- [3] Kaczmarczyk B., *Bezpieczeństwo i zagrożenia w teorii oraz praktyce*, Kraków 2014.
- [4] Bertalanffy L., *Ogólna teoria systemów. Podstawy, rozwój, zastosowania*, Warszawa 1984.
- [5] Drabik L., Sobol E. (red.), *Słownik języka polskiego*, Warszawa 2006.
- [6] Szymczak M. (red.), *Słownik języka polskiego*, t. 3, Warszawa 1981.
- [7] Sobol E. (red.), *Słownik wyrazów obcych*, Warszawa 1995.
- [8] *Nowa encyklopedia powszechna*, Warszawa 1995.
- [9] Wojnarowski J., Babula J., *Bezpieczeństwo militarne Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa 2004.
- [10] Por. Tyrała P., *Zarządzanie kryzysowe – ryzyko, bezpieczeństwo, obronność*, Wyd. Adam Marszałek, Toruń 2001.
- [11] Rousseau J.J., *Umowa społeczna*, tł. Peretiatkowicz A., PWN, Warszawa 1996.
- [12] Hegel G. W., *Wykłady z filozofii dziejów*, t. 1, tł. Grabowski J. i Landman A., PWN, Warszawa 1958.
- [13] Znamierowski Cz., *Szkoła prawa. Rozważania o państwie*, Oficyna Naukowa, Warszawa 1988.

- [14] Wiśniewski B., *System bezpieczeństwa państwa. Konteksty teoretyczne i praktyczne*, Wyższa Szkoła Policji, Szczytno 2013.
- [15] Loranty K., *Bezpieczeństwo społeczne Rzeczypospolitej Polskiej*, Akademia Obrony Narodowej, Warszawa 2004.
- [16] Bartnik-Rutkowska J., *Przeciwdziałanie nielegalnej migracji przez terytorium Polski do państw Unii Europejskiej i Strefy Schengen*, Akademia Obrony Narodowej, Warszawa 2018.
- [17] Kulisz M.Z., *Determinanty bezpieczeństwa państwa jako organizacji społecznej*, Wyd. Dolnośląska Szkoła Wyższa, „Rocznik Bezpieczeństwa Międzynarodowego” 2013, vol. 7, s. 135–151.
- [18] Wiśniewski B., Zalewski S. (red.), *Bezpieczeństwo wewnętrzne RP w ujęciu systemowym i zadań administracji publicznej*, Wyższa Szkoła Administracji, Bielsko-Biała 2006.
- [19] Krąpiec M.A., *Rozumny ład dobra organizującego cywilizację, czyli: bezpieczny obywatel – bezpieczne państwo. Refleksje filozofa* [w:] *Bezpieczny obywatel – bezpieczne państwo*, materiały z konferencji naukowej 28–29 czerwca 1997 r., KUL, Lublin 1998.
- [20] Szerzej Breczko A., *Cele państwa i zasadnicze kierunki jego działania* [w:] Kryszeń G. (red.), *Wprowadzenie do nauk o państwie i prawie*, Wyższa Szkoła Administracji Publicznej, Białystok 2004.
- [21] Stańczyk j., *Współczesne pojmowanie bezpieczeństwa*, PAN, Warszawa 1996.
- [22] Jemioło T., *Współczesne uwarunkowania bezpieczeństwa narodowego Polski* [w:] Jałoszyński K., Wiśniewski B., Wojtuszek T. *Współczesne postrzeganie bezpieczeństwa*, Wyższa Szkoła Administracji, Bielsko-Biała 2007.
- [23] Stachowiak Z., Kurek St., Kurek S., *Bezpieczeństwo ekonomiczne Rzeczypospolitej Polskiej*, Akademia Obrony Narodowej, Wrocław 2004.
- [24] Zięba R., *Instytucjonalizacja bezpieczeństwa europejskiego. Koncepcje – struktury – funkcjonowanie*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 1999.
- [25] Kitler W., *Bezpieczeństwo narodowe RP. Podstawowe kategorie. Uwarunkowania. System*, Akademia Obrony Narodowej, Warszawa 2011.
- [26] Sabak Z., Królikowski J., *Ocena zagrożeń bezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej*, Akademia Obrony Narodowej, Warszawa 2002.
- [27] Szerzej Kaczmarczyk B., Wiśniewski B., Gwardyński R., *Security of an individual*, „Zeszyty Naukowe Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Witelona w Legnicy” 2018, Nr 3(28), s. 67–78 i Gwardyński R., *Interdyscyplinarne aspekty*

- bezpieczeństwa – zarys teorii problemu*, „Zeszyty Naukowe Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Witelona w Legnicy” 2017, Nr 3(24), s. 189–198.
- [28] Szymczak M. (red.), *Słownik języka polskiego*, Wydawnictwo PWN, t. I, Warszawa 1978–1981.
- [29] Ślusarczyk M., Grążawski M., *Bezpieczeństwo publiczne w świetle orzecznictwa sądowego i opinii mieszkańców miasta i powiatu bielskiego*, Bielsko-Biała 2008.
- [30] Szerzej Wiśniewski B., Falecki J., *System zarządzania kryzysowego państwa, w tym Sił Zbrojnych RP*, Wyższa Szkoła Administracji, Bielsko-Biała 2009.
- [31] Wiśniewski B., *System bezpieczeństwa państwa. Konteksty teoretyczne i praktyczne*, Wyższa Szkoła Policji, Szczytno 2013.
- [32] Szymczak M., *Słownik języka polskiego*, t. I, PWN, Warszawa 1981.
- [33] Skorupka S., Auderska H., Łempicka Z. (red.), *Mały Słownik języka polskiego*, PWN, Warszawa 1989.
- [34] Szerzej Kochańczyk R., *Zarządzanie ryzykiem jako element kontroli zarządczej w Policji*, „Roczniki Administracji i Prawa” 2019, Nr XIX, Tom I, s. 239–253.
- [35] Lubiewski P., Dróżdż A., *Zagrożenie – rozważania na gruncie teorii*, „Zeszyty Naukowe Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Witelona w Legnicy” 2020, Nr 34(1), s. 77–87.
- [36] Szerzej Lubiewski P., *Bezpieczeństwo państwa – reminiscencje*, „Zeszyty Naukowe Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Witelona w Legnicy” 2020, Nr 34(1), s. 51–60.
- [37] Szerzej Zalewski S., *Państwo jako podmiot bezpieczeństwa* [w:] Wiśniewski B., Zalewski S. (red.), *Bezpieczeństwo wewnętrzne RP w ujęciu systemowym i zadań administracji publicznej*, Wyższa Szkoła Administracji, Bielsko-Biała 2006.
- [38] Dobroczyński M., Stefanowicz J., *Polityka zagraniczna*, PWN, Warszawa 1984.
- [39] Beaufre A., *Wstęp do strategii. Odstraszanie i strategia*, tł. Dziedzic F., Ministerstwo Obrony Narodowej, Warszawa 1968.
- [40] Jakubczak R., Wiśniewski B., *Wprowadzenie* [w:] Jakubczak R., Wiśniewski B., *Wyzwania, szanse, zagrożenia i ryzyko dla bezpieczeństwa narodowego RP o charakterze wewnętrznym*, Wyższa Szkoła Policji, Szczytno 2016.
- [41] Por. Wiśniewski B., *Organizacja przygotowań obronnych administracji publicznej*, Akademia Obrony Narodowej, Warszawa 2009.
- [42] Por. Wiśniewski B., *Przygotowania obronne resortu spraw wewnętrznych*, Wyższa Szkoła Policji, Szczytno 2014.

- [43] Wiśniewski B., Kozioł J., Falecki J., *Podejmowanie decyzji w sytuacjach kryzysowych*, Wyższa Szkoła Policji, Szczytno 2017.
- [44] Por. Wiśniewski B., Kowalski R., Kozioł J., Szyłkowska M., *Bezpieczeństwo procesów decyzyjnych*, Obserwatorium Społeczne, Wrocław 2018.
- [45] Wołpiuk W.J., *Siły zbrojne w regulacjach Konstytucji RP*, Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR, Warszawa 1998.
- [46] Por. Grosicki L., *Zakres przedmiotowy bezpieczeństwa wewnętrznego państwa* [w:] Grosicka K., Grosicki L., Grosicki P., *Organizacja i kierowanie instytucjami bezpieczeństwa wewnętrznego państwa*, Aspra, Pułtusk – Warszawa 2013.

Paweł Lubiewski – doktor habilitowany w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki o bezpieczeństwie. Wieloletni praktyk w obszarze bezpieczeństwa wewnętrznego państwa (Straż Graniczna, Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego), gdzie zajmował się problematyką zarządzania ochroną granicy państwowej, zwalczania zorganizowanej przestępczości transgranicznej, przeciwdziałania zagrożeniom imigracyjnym, a także przeciwdziałaniem zagrożeniom ekstremistycznym, terrorystycznym oraz kontrwywiadowczą ochroną państwa. Przez długi czas brał udział w pracach Międzyresortowego Zespołu do Spraw Zagrożeń Terrorystycznych oraz Stałej Grupy Ekspertckiej przy Zespole.

Na płaszczyźnie naukowej autor wielu publikacji oraz uczestnik badań z zakresu problematyki bezpieczeństwa wewnętrznego państwa. Obszar zainteresowań oscyluje wokół problematyki racjonalizacji funkcjonowania instytucjonalnego systemu bezpieczeństwa wewnętrznego RP, koordynacji w ramach systemu bezpieczeństwa wewnętrznego RP, oddziaływania procesów imigracyjnych na bezpieczeństwo publiczne oraz wpływu zagrożeń terrorystycznych na bezpieczeństwo publiczne.

Aktualnie nauczyciel akademicki, profesor uczelniany w Wyższej Szkole Policji w Szczytnie na Wydziale Bezpieczeństwa i Nauk Prawnych.

ORCID 0000-0001-5149-7908

Paweł Lubiewski – PhD in social sciences in the field of the science of security. Long-term practitioner in internal state security (Border Guards, Internal Security Bureau), with orientation at problems of managing state border protection, combatting organised transborder crime, counteracting immigration threats, counteracting extremist and

terrorist threats as well as counter-intelligence protection of the state. Long-term participant in works of the Interministerial Team for Terrorist Threats and the Permanent Group of Experts at the Team.

As regards research, author of numerous publications and participant in research related to internal security of the state. The strategic area of interest is associated with problems of rationalisation of the functioning of the institutional internal security system of the Republic of Poland, coordination as part of the internal security system of the Republic of Poland, impact of immigration processes on public security and the impact of terrorist threats on public security.

Presently an academic teacher, university professor at the Police Academy in Szczyt-
no in the Department of Security and Legal Sciences.